

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
**“ПРИРОДНІ УМОВИ
ТА РЕСУРСИ КРАЇН СВІТУ”**
(для бакалаврів)

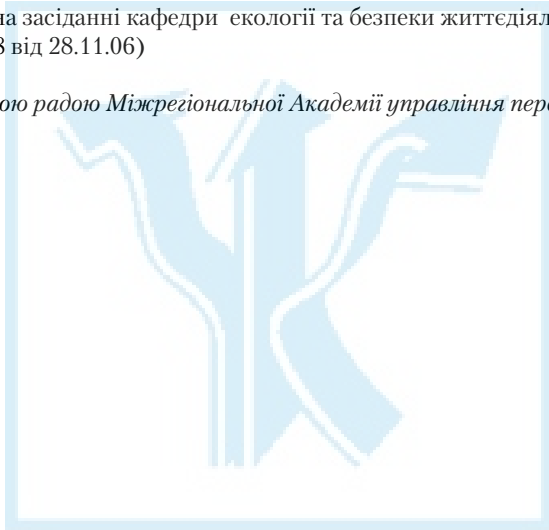
МАУП

Київ 2007

Підготовлено професором кафедри екології та БЖД *Ф. В. Вольвачем*

Затверджено на засіданні кафедри екології та безпеки життєдіяльності
(протокол № 8 від 28.11.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Вольвач Ф. В. Навчальна програма дисципліни “Природні умови та ресурси країн світу” (для бакалаврів). – К. : МАУП, 2007. – 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Природні умови та ресурси країн світу”, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Природа і природні ресурси є невіддільною складовою опису кожної країни, в якому б аспекті вона (країна) не розглядалась: історичному, культурологічному, економічному чи політичному. Протягом історії людства розвиток традиційних шляхів поєднання, поширення ідей і культури, розташування центрів політичної та економічної влади визначався розміщенням природних ресурсів і контролем над ними.

Нині природно-ресурсний чинник так само визначає цивілізаційні тенденції світу, політичний, економічний, культурологічний і морально-етичний профілі якого формуються під впливом пошуку відповіді на глобальний екологічний виклик — як жити в умовах, коли попит на природні ресурси постійно зростає, а рівень їх пропозиції зменшується. За таких умов природні ресурси стали суттєвою складовою внутрішньої та зовнішньої політики, воєнних і геополітичних доктрин багатьох країн світу, а проблеми природного середовища — предметом міждержавних угод. Саме тому без урахування природного чинника неможливо скласти адекватне уявлення про найважливіші сучасні світові процеси і тенденції.

Мета вивчення курсу — дослідити природу і ресурси як передумови розвитку продуктивних сил країн і регіонів світу.

У результаті вивчення курсу студенти повинні *знати*:

- природу Землі та її оточення;
- основні компоненти природи у найважливіших характеристиках і проявах, їх біосферне і соціальне значення;
- таксономію природних ресурсів;
- природні та ресурсні характеристики географічних світів, регіонів і держав;
- карту як науковий продукт і засіб для аналізу країн, континентів, природних, економічних і політичних явищ;

уміти:

- здійснювати візуальний аналіз і цільовий опис за картами;
- виконувати різні побудови на основі індексів використання природних ресурсів;
- оцінювати біопродуктивність різних природно-кліматичних зон;

- здійснювати синтетичний, статистичний, графічний, модельний аналіз країни, регіону, континенту за певними природними, ресурсними, економічними і геополітичними характеристиками;
- складати якісний аналітичний текст здійсненого аналізу.

Програму складено з урахуванням новітньої, найпродуктивнішої в освітньому розумінні схеми світової регіоналізації світу (за Г. де Блієм, Пітером Муляром, О. Шаблієм).

Навчальний план складається з трьох модулів, що послідовно розглядають природу Землі та її середовище, ресурси як феномен природи, природні та ресурсні характеристики географічних світів і країн світу.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПРИРОДНІ УМОВИ ТА РЕСУРСИ КРАЇН СВІТУ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Природа Землі та її середовище
1	Предмет, структура, завдання курсу
2	Земля в Космічному просторі
3	Клімат і кліматичні регіони світу
4	Карти і національні атласи при вивченні природних умов та ресурсів країн світу
	Змістовий модуль II. Ресурси Землі
5	Ресурси як явище природи
6	Паливно-енергетичні ресурси
7	Мінеральні ресурси
8	Агрохімічні руди і хімічна сировина
9	Ресурси будівельних матеріалів
10	Водні ресурси
11	Ґрунти і земельні ресурси
12	Лісові ресурси
13	Біологічні ресурси
14	Ресурси Світового океану
15	Рекреаційні ресурси

1	2
	<p>Змістовий модуль III. Географічні світи та регіони</p> <p>16 Географічний світ та його виміри</p> <p>17 Регіональна структура географічного світу</p> <p>18 Головні природно-ресурсні характеристики Європи</p> <p>19 Західна Європа та її ресурси</p> <p>20 Британські острови, природа і ресурси</p> <p>21 Північна (Скандинавська) Європа та її ресурсний потенціал</p> <p>22 Середземноморська (Південна) Європа</p> <p>23 Східна (Центрально-Східна) Європа</p> <p>24 Російський світ</p> <p>25 Північно-Американський світ</p> <p>26 Середньо-Американський світ. Визначення світу</p> <p>27 Південно-Американський світ</p> <p>28 Північно-Африканський/ Південно-Західноазіатський світ – природний та ресурсний потенціал</p> <p>29 Світ Африканської субсахари</p> <p>30 Південно-Азійський світ</p> <p>31 Східно-Азійський світ</p> <p>32 Південно-Східна Азія. Визначення географічного світу</p> <p>33 Австралійський світ. Визначення географічного світу</p> <p>34 Тихоокеанський світ. Визначення географічного світу</p> <p>35 Глобальна ресурсно-екологічна безпека</p>
	Разом годин: 108

ЗМІСТ
дисципліни
“ПРИРОДНІ УМОВИ ТА РЕСУРСИ КРАЇН СВІТУ”

Змістовий модуль I. Природа Землі та її середовище

Тема 1. Предмет, структура і завдання курсу

Об’єкт курсу: природа як матеріальна база існування людини, нації, держави; держава як організм, втілений у певне географічне середовище.

Предмет курсу: природна зумовленість найважливіших характеристик держави, її культури та системи життєзабезпечення.

Методологія: концепція стійкого екологічно безпечного розвитку; вчення про органічну єдність етносу та його природного середовища як фундаментальну властивість біосфери, а також теорії та концепції, що пояснюють роль природного чинника у формуванні цивілізацій і культур.

Література [5; 7; 8; 11; 18; 19; 27; 30]

Тема 2. Земля в Космічному просторі

Земля — частина Всесвіту. Рухи Землі: галактичний, космічний, орбітальний, осьовий, гравітаційний.

Форма, розміри, гіпсометрична крива поверхні Землі. Полюси Землі. Земний магнетизм. Сфери Землі: атмосфера, літосфера, гідросфера, біосфера.

Література [4; 11; 12]

Тема 3. Клімат і кліматичні регіони світу

Визначення клімату. Роль клімату в біосфері. Класифікація кліматів (за Кеппеном — Гайгером): гумідний (вологий) клімат (А), аридний (сухий) клімат (В), гумідний (вологий) помірний клімат (В), гумідний (вологий) помірний клімат (С), вологий холодний клімат (В), холодний полярний клімат (Е) і високогірний (Н). Кліматичні регіони Світу. Клімат як ресурс. Термічні зони Землі. Види і форми зміни клімату. Можливі зміни клімату та їх екологічні наслідки.

Література [7; 12]

Тема 4. Карти і національні атласи при вивченні природних умов та ресурсів країн світу

Карта як модель дійсності, її особливості: абстрактність, синтетичність, масштаб і метричність, наочність, оглядовість, гемеотрична подібність і географічна відповідність, інформаційна місткість.

Сфера застосування карт. Візуальні аналіз і опис за картами. Графічна побудова на основі карт. Картометричний аналіз. Точність дослідження за картами. Використання карт для оцінювання, аналізу і прогнозу природоресурсних явищ. Національний атлас.

Література [2; 11; 12; 17]

Змістовий модуль II. Ресурси Землі

Тема 5. Ресурси як явище природи

Визначення ресурсу. Основні властивості ресурсу. Природні ресурси як засіб розвитку продуктивних сил суспільства і екологічний чинник. Природні ресурси як складова національного капіталу.

Основні поняття і визначення, які використовують при вивченні природних ресурсів: природа, природне середовище, природні умови, сировина, предмет праці, геоэкономика. Ресурсна складова геополітики. Глобалізація як механізм контролю за світовими природними ресурсами. Методи оцінювання швидкості вичерпування природних ресурсів. Поняття про індекси використання природних ресурсів.

Література [8; 11–13; 20; 28; 30]

Тема 6. Паливно-енергетичні ресурси

Використання енергії людиною в історичній ретроспективі. Одиниці вимірювання та джерела енергії. Вископні паливні ресурси: вугілля, торф, нафта, природний газ, бітумізований пісок і горючі сланці. Інші види енергії. Індекси використання енергетичних ресурсів.

Прогнозне оцінювання щодо стану, запасів і ціни енергоносіїв.

Література [11–13; 26; 28]

Тема 7. Мінеральні ресурси

Місцезнаходження, розподіл мінеральних ресурсів у геосферах. Мінерали та гірські породи. Поняття про геохімічний цикл як чинник формування мінеральних ресурсів.

Ресурси металів: поширені та рідкі метали. Поширені метали: залізо, алюміній, марганець, титан. Розміщення, запаси, індекси використання поширених металів. Світова політика цін на поширені метали. Ресурси рідких металів. Поширеність рідких металів. Рудні родовища рідких металів. Класифікація родовищ рідких металів, сульфідні, оксидні та самородні родовища.

Розміщення, індекси використання і світові ціни мінеральних ресурсів.

Література [7; 9; 11; 12; 24; 26; 29]

Тема 8. Агрономічні руди і хімічна сировина

Загальна характеристика агрономічних руд і хімічної сировини. Фосфорні мінеральні руди. Група апатитів.

Калійна мінеральна сировина. Карбонатні добрива. Магnezійні добрива. Сірка та сірчанокислі добрива. Мікродобрива. Запаси та індекси використання агоруд.

Література [1; 4; 12]

Тема 9. Ресурси будівельних матеріалів

Природні кам'яні матеріали. Пісок, гравій. Продукти переробки гірських порід. Індекси використання будівельних матеріалів.

Література [4; 11; 12]

Тема 10. Водні ресурси

Походження води на Землі. Поняття про гідросферу та її складові. Поверхневі та підземні води. Запаси та експлуатація в регіональному розрізі підземних вод. Проблема чистої води. Відтворення водних ресурсів. Системи водозабезпечення.

Література [1; 6; 10–12; 29]

Тема 11. Ґрунти і земельні ресурси

Ґрунт як самостійне природно-історичне тіло. Ґрунтовий профіль, складові Ґрунту. Властивості і функції Ґрунтового покриву. Класифікація Ґрунтів. Закономірності поширення Ґрунтів на планеті.

Основні типи Ґрунтів Європи, Азії, Африки, Північної та Південної Америки, Австралії.

Біологічна продуктивність основних типів Ґрунтів світу. Обмеженість земельних ресурсів. Вичерпування земельних ресурсів Європи, США, України.

Використання світових земельних ресурсів. Стратегія пошуку резервів земельних ресурсів. Нові центри світового землеробства.

Література [3; 10–12; 20]

Тема 12. Лісові ресурси

Ліс як явище природи. Функції лісу. Схеми поширення лісів на планеті (за Г. Висоцьким, Г. Майером, У. Троллем). Ліси північної

частини земної кулі. Тропічні та екваторіальні ліси, проблеми їх збереження і використання. Древа як ресурс (сировина). Баланс світових лісових ресурсів.

Література [3; 32]

Тема 13. Біологічні ресурси

Поняття про ресурси біосферного походження. Питома вага біологічних ресурсів у загальному природоресурсному потенціалі. Види біологічних ресурсів, закономірності їх формування, вичерпування і відтворення. Розподіл біологічних ресурсів у розрізі географічних світів.

Методи оцінювання біологічних ресурсів. Поняття про біологічне різномаяття. Охорона і управління світовими біологічними ресурсами в міжнародних угодах, конвенціях і міжнародному співробітництві.

Література [3; 11; 12; 35]

Тема 14. Ресурси Світового океану

Світовий океан та його характеристики. Природа Світового океану (геологічна будова дна, клімат, гідрохімія, біологія).

Зональність у морі.

Мінеральні та біологічні ресурси Світового океану. Енергетичні ресурси Світового океану.

Міжнародні проблеми використання і збереження ресурсів Світового океану.

Нові правила ООН щодо розширення міжнародного континентального шельфу і ситуація, яка при цьому виникає.

Література [6; 13; 22]

Тема 15. Рекреаційні ресурси

Поняття про рекреаційні ресурси. Класифікація та принципи використання рекреаційних ресурсів. Основні рекреаційні регіони світу. Рекреаційний потенціал країни. Оздоровчі властивості природи. Рекреаційна індустрія.

Література [1; 7]

Змістовий модуль III. Географічні світи та регіони

Тема 16. Географічний світ та його виміри

Найпоширеніша класифікація регіонів і країн світу.

Концепція географічного світу. Критерії світів. Класифікація географічних світів (за Г. де Блієм, Б. Муллером): Європа, Російський світ, Південна Америка, Середня Америка, Північна Америка, Південно-Західна Азія, Африканська Субсахара, Південна Азія, Східна Азія, Південно-Східна Азія, Австралійський світ, Тихоокеанський світ.

Література [7]

Тема 17. Регіональна структура географічного світу

Внутрішня структура географічного світу. Регіони як елементи географічного світу. Критерії для регіонів; межі регіонів світу. Масштаби регіонів. Поняття про функціональний регіон. Відносини між центром і периферією в регіоні. Головні географічні групи населення світу.

Політичні утворення всередині географічних світів. Європейська модель держави. Моделі розвитку регіонів — серцевинні ареали. Регіональні відмінності. Ознаки розвиненості регіонів і географічних світів. Геоекономіка і глобалізація в аспекті географічно-світового виміру.

Література [7; 32]

Тема 18. Головні природно-ресурсні характеристики Європи

Загальна характеристика Європи. Кордони Європи. Вплив Європи на глобальні справи. Доцентрові та відцентрові сили в Європі. Природне середовище Європи.

Регіони Європи. Поняття про європейську серцевину. Природно-ресурсний потенціал Європи.

Література [7; 9; 14; 15]

Тема 19. Західна Європа та її ресурси

Материкова Західна Європа: розташування, кордони. Регіони Західної Європи: домінуюча Німеччина, Франція, Бенілюкс, Альпійські держави. Природні умови і природні ресурси Західної Європи.

Література [7; 9; 14–16]

Тема 20. Британські острови, природа і ресурси

Британські острови — острівний регіон Європейського світу. Фізична і політична географія регіону. Сполучене королівство. Республіка Ірландія. Природа і ресурси Британських островів.
Література [7; 9; 14–16; 29]

Тема 21. Північна (Скандинавська) Європа та її ресурсний потенціал

Північна Європа: кордони. Регіональна структура: Ісландія, Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія, Естонія. Обмежувальні особливості природи Північної Європи: холодний клімат, неродючі ґрунти, обмежені мінеральні ресурси, значні відстані.

Література [7; 9; 11; 12]

Тема 22. Середземноморська (Південна) Європа

Структура: материкові Італія, Іспанія, Португалія, Греція, острівні Кіпр і Мальта. Контрастність між серцевиною та периферією регіону.

Природні умови та ресурси Середземноморської Європи.

Література [7; 9; 11; 12; 14–16]

Тема 23. Східна (Центрально-Східна) Європа

Позасерцевинне положення Східної Європи і пов'язані з цим проблеми. Фізикогеографічна, культурна і політична фрагментація регіону.

Географічна структура: країни з виходом до Балтійського моря. Країни континентального центру. Країни з виходом до Адріатичного моря. Країни з виходом до Чорного моря. Природно-ресурсний потенціал Східної Європи.

Література [7; 9; 14]

Тема 24. Російський світ

Поняття про Російський світ. Головні природно-географічні характеристики Російського світу. Особливості природи і клімату: континентальність погоди і клімату, середньорічна температура, вічна мерзлота, відстані. Серцевинний ареал Росії. Периферія Російського світу. Природно-ресурсний потенціал Росії.

Природні регіони Російського світу: серцевинний ареал із периферією, Уральський регіон, внутрішня південна периферія. Нові федеративні округи.

Зовнішня південна периферія Російського світу: Вірменія, Грузія, Азербайджан. Східне пограниччя Російського світу: Кузбас, Прибайкалля. Далекий Схід та його регіони. Потенціал Далекого Сходу та його тихоокеанського регіону.

Література [7; 16; 18; 25; 26; 28; 30]

Тема 25. Північно-Американський світ

Країни Північно-Американського світу. Головні географічні особливості Північної Америки: природне середовище, клімат, гідрографія. Внутрішня регіональна структура Північно-Американського світу: США, Канада. Основи американської культури.

Регіони Північно-Американського світу: Північно-Американська серцевина, Приморський Північний Схід, внутрішньоконтинентальний регіон, Південь Америки, Південний Захід, Західне пограниччя, Тихоокеанський стрижень (райони Тихоокеанського узбережжя).

Література [7; 9; 11; 14–16]

Тема 26. Середньо-Американський світ. Визначення світу

Головні природно-географічні особливості Середньо-Американського світу.

Регіони Середньо-Американського світу: Карибський басейн, Центральна Америка. Природа і ресурсний потенціал країн Середньо-Американського світу.

Література [7; 9; 11; 15; 16]

Тема 27. Південно-Американський світ

Визначення Південно-Американського світу. Головні географічні особливості Південно-Американського світу. Культурна фрагментація Південно-Американського світу. Поділ Південної Америки на сільськогосподарські зони. Регіон індіанського натурального господарства.

Модель латиноамериканського міста. Регіони Південно-Американського світу: Бразилія — гігант Південної Америки, Карибська Північ, Андський Захід, Південний конус. Природно-ресурсний потенціал світу.

Література [7; 24; 28; 30]

Тема 28. Північно-Африканський/ Південно-Західноазійський світ – природний та ресурсний потенціал

Визначення географічного світу. Головні географічні особливості Північної Африки/ Південно-Західної Азії: кордони, природа, клімат.

Регіони Північної Африки/ Південно-Західної Азії: Єгипет і басейн Нижнього Нілу. Магриб та його сусіди. Африканська перехідна зона. Близький Схід – виклик для XXI ст. Аравійський півострів. Туреччина, Іран. Туркестан, Казахстан, Туркменистан, Узбекистан, Киргизстан, Таджикистан, Афганістан. Природа, ресурси, майбутнє Середньо-Азійських країн.

Література [7; 15; 18; 30; 31; 33]

Тема 29. Світ Африканської Субсахари

Визначення географічного світу. Головні географічні особливості Африканської Субсахари. Природа: гори, великі озера, рифові долини, ріки, плато. Дрейф континентів і Африка. Природне середовище і ресурси. Земля і землеробство.

Регіони Африканської Субсахари: Західна, Східна та Південна Африка.

Природно-ресурсний потенціал регіону.

Література [7; 33; 34]

Тема 30. Південно-Азійський світ

Визначення Південно-Азійського світу.

Головні географічні особливості Південної Азії. Регіональна структура Південно-Азійського світу. Пакистан: західна країна Південної Азії.

Субрегіони – Пенджаб, Белуджистан, Схід, Північно-Західні пограниччя.

Індія. Відцентрові та доцентрові сили в Індії. Дилема населення. Природа, ресурси, сільське господарство.

Бангладеш, Гірська Північ. Південні острови: Шрі-Ланка, Мальдіви.

Література [7; 19; 26]

Тема 31. Східно-Азійський світ

Визначення географічного світу. Головні географічні особливості Східної Азії. Природне середовище. Регіони Східно-Азійського світу. Китай: відносне положення та ізоляція. Природа і ресурси.

Тибет – колонія Китаю. Сінцзян, Тихоокеанська країна Китаю. Монголія.

Джакотський трикутник – окремих регіон Східно-Азійського світу. Географічна структура Джакотського трикутника: Японія, Корея, Тайвань. Просторові обмеження регіону. Історичні виміри. Територіальна організація Японії. Перспективи Японської тихоокеанської країни. Корея, Тайвань.

Література [7; 18; 19]

Тема 32. Південно-Східна Азія. Визначення географічного світу

Головні географічні особливості Південно-Східної Азії. Регіони Південно-Східної Азії: материковий та острівний. Перспектива материкового регіону: В'єтнам, Камбоджа, Таїланд. Природа і ресурси острівного регіону: Малайзія, Сінгапур, архіпелаг Індонезія, Східний Тимор, Філіппіни.

Література [7; 19; 20]

Тема 33. Австралійський світ. Визначення географічного світу

Головні географічні особливості Австралійського світу. Територія і природа.

Регіони Австралійського світу: Австралія, Нова Зеландія. Природа і ресурси. Південний океан.

Література [7; 30]

Тема 34. Тихоокеанський світ. Визначення географічного світу

Тихоокеанський світ і його природа. Головні природно-географічні особливості Тихоокеанського світу. Територіальні води країн Тихоокеанського світу. Регіони Тихоокеанського світу. Тихий океан і Антарктида. Антарктична угода 1961 р. Ресурсний потенціал регіону.

Література [7; 32; 30]

Тема 35. Глобальна ресурсно-екологічна безпека

Поняття про глобальну ресурсно-екологічну безпеку, її політичні та організаційно-правові засади. Регіональний вимір ресурсної безпеки. Стратегія стійкого розвитку міжнародних відносин, внутрішньої та зовнішньої політики країн світу. Проблема взаємодії розвинених країн і тих, що розвиваються.

Література [7; 23; 35]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що є джерелом сонячної енергії? Що таке сонячна стала?
2. Що таке геод і сплюснутість Землі?
3. Що таке гіпсометрична крива поверхні Землі? Її складові.
4. Полюси Землі. Де вони розміщуються?
5. На якій глибині зникає сезонне коливання температури? Який геотермічний градієнт Європи?
6. Які типи гірських порід утворюють земну та океанічну кору?
7. Які води називають термальними? Яка їх мінімальна температура?
8. Якою є потужність тропосфери, біосфери на полюсах і екваторі? Якою кривою моделюється будова біосфери по вертикалі?
9. Які ознаки характеризують початок весни (передвесіння), ранню весну і власне весну (за Е. Ігнером), літо, осінь, зиму?
10. На яких географічних широтах найсприятливіші кліматичні умови для виживання людини?
11. Де і на яких висотах розміщується найвища верхня межа лісу: у північній та південній півкулях?
12. Яка швидкість галактичного, орбітального та основних рухів Землі?
13. В яких географічних широтах найбільшою мірою розчленована поверхня Землі?
14. Що таке Південний океан?
15. Що таке територіальні води та вільне (відкрите) море?
16. Що таке еустарій; затока за визначенням Женевської Конвенції?
17. Де проходить берегова лінія? Відмінності прибережжя та узбережжя? Що таке тип берега?
18. Що входить до окраїни континенту?

19. Як іоносфера впливає на радіоактивність? Екологічне значення атмосфери.
20. Які шкали використовують для вимірювання температури? Відмінності тепла і температури.
21. Що таке континентальний шельф та як він утворюється? На яку відстань від берега він поширюється та який його нахил?
22. Що таке континентальний схил? Де розташовується найкрутіший континентальний схил?
23. Який результат глибоководного буріння?
24. Чому важливо знати мінеральний склад осадів? Що таке континентальні та пелагічні осади?
25. Що таке дрейф континентів, поверхня Мохо?
26. Де розміщуються шляхи руху тропічних циклонів у північній півкулі? Де зароджується більшість ураганів?
27. Як називаються вітри в різних частинах світу?
28. Які погодні явища спостерігаються під час грози? Що таке грозовий шквал?
29. Яка сила струму в каналі блискавки? Як виникають відгromи?
30. Чому ми чуємо відгromи? Що таке ефект Доплера?
31. Чому небо блакитне? На яких висотах воно не блакитне?
32. Що таке сутінки та яка їх природа?
33. Чому мерехтять зірки?
34. Що таке зодіакальне світло?
35. Як використовується кліматична інформація? Як будуються кліматограми місцевості?
36. На якій основі визначається тип клімату? Особливості гумідного (вологого) екваторіального клімату.
37. Як розраховуються середньодобова, середньомісячна та середньорічна температури? Як взаємопов'язані середньорічна температура та одиниця умовного палива?
38. Коли завершився останній льодовиковий період?
39. Які кліматичні зміни відіграли найважливішу роль в історії цивілізації?
40. Сутність теорій, які пояснюють, що кліматичні зміни залежать від надходження сонячної радіації. Які теорії пояснюють кліматичні зміни земними причинами?
41. Чинники утворення ґрунту.

42. Взаємозалежність клімату і ґрунту. На яких ґрунтах переважно сформувалася цивілізація Західної Європи?
43. Чи однаково успішно людина акліматизується в холодному і тепломu середовищах?
44. На якій висоті вода, яка міститься в організмі людини, починає закипати?
45. Розмір, форма і швидкість дощових крапель. Де розташовані степові зони помірного клімату?
46. Що таке шкали Бофорта та Ріхтера?
47. Що таке первинна і вторинна циркуляція атмосфери? Вторинні осередки формування повітряних мас. Де вони розміщуються?
48. Чому вітер у циклоні дме проти годинникової стрілки, а в антициклоні — за годинниковою стрілкою?
49. Як розраховується час перебування основних іонів у морській воді? Який (прісний чи солоний) був первісний океан?
50. Які хімічні елементи перебувають у слідових кількостях у морській воді? Джерело походження солей у морській воді.
51. Які буферні системи підтримують рН у природному середовищі? Що таке карбонатна рівновага і які процеси вона контролює?
52. Як здійснюються візуальний аналіз і опис за картами? Що таке масштаб карти?
53. Що таке картометричний і морфометричний аналізи?
54. Відмінності природних умов, природних ресурсів і сировини.
55. Що таке економіка природних ресурсів? Принципи використання відновлюваних і невідновлюваних ресурсів.
56. Що таке природокористування за формою і змістом? Принципи природокористування.
57. Що таке природно-ресурсна рента? Як формується ціна на природні ресурси?
58. Що таке ряд відновлюваності природних ресурсів?
59. Що таке індекс швидкості вичерпування природного ресурсу та як він розраховується?
60. За якими показниками оцінюються родовища?
61. Що таке норма витрат природних ресурсів?
62. Що таке кочове землеробство? Де воно практикується та які його екологічні наслідки?
63. Що таке концепція “золотого мільярду”? Її негуманний зміст.

64. Що таке природно-географічний світ? Критерії його виокремлення.
65. Географічна структура Європи. Що таке континентальний центр Східної Європи?
66. Головні природно-географічні особливості Російського світу. Як він (світ) визначається?
67. Які країни належать до Середньо-Американського світу?
68. Що таке геопросторові групи населення?
69. Особливості природи Африканської Субсахари.
70. Що таке модель ізольованої держави за Тюнером?
71. Головні особливості та структура Західної Європи.
72. Структура та географічні особливості Середземноморської Європи.
73. Головні особливості та структура Західної та Середземноморської Європи.
74. Що таке рідкі метали? Який їх кларк у земній корі?
75. Які метали належать до рідких, самородних?
76. Що таке агроруди? Техногенна причина порушення біогеохімічного циклу азоту в біосфері.
77. Які країни належать до Скандинавської Європи? Особливості їх природи.
78. Що таке “зелена революція”? Які проблеми передбачалося вирішити на її основі та який її результат?
79. Як помилкова природно-ресурсна і економічна політика країн Близького Сходу спричинилася до еколого-ресурсної кризи в регіоні?
80. Де розташований найбільший нафтодобувний район континентального шельфу США?
81. Якою найбільшою глибиною обмежується пошук нафти в Північному морі?
82. На яких глибинах поблизу берегів Південно-Західної Африки добуваються алмази? Продуктивність цього промислу.
83. Сутність методу підводного збереження нафти, збереження в підземних нафтосховищах.
84. Який обсяг світового видобування нафти припадає на Арабський світ?

85. Які запаси нафти світового значення зосереджені в надрах Сахари?
86. Що таке “головні географічні особливості” регіону світу, держави?
87. Які природні регіони і субрегіони утворюють Південно-Азійський світ?
88. Що таке Джакотський трикутник? Яка його просторова організація?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Безуглий В. В., Козинець С. В.* Регіональна економічна та соціальна географія світу. — К., 2003.
2. *Берлянт А. М.* Картографический метод исследования природных явлений. — М.: Изд-во МГУ, 1971.
3. *Биологические ресурсы* / Под ред. Н. Моисеева. — М.: Агропромиздат, 1985.
4. *Бондарчук В. Г.* Геологія для всіх. — К.: Рад. шк., 1970. — 295 с.
5. *Бродель Ф.* Структура повседневности. Материальная цивилизация, экономика и капитализм: В 3 т. — М.: Прогресс, 1987 — 622 с.
6. *Волошин І. Х., Чирка В. Г.* Географія Світового океану. — К., 1996.
7. *Географія: світи, регіони, концепти*: Пер. з англ. — К., 2004.
8. *Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна*: Навч. посіб. / М. І. Дробноход та ін. — К.: МАУП, 2002. — 104 с.
9. *Мировая экономика* / Под ред. А. С. Булатова. — М., 2002. — 734 с.
10. *Моценко І. Б.* Африка: социальное развитие и стратегия самообеспечения. — М., 2001. — 254 с.
11. *Романова З. П., Куракова Л. И., Ермаков Ю. Г.* Природные ресурсы мира. — М.: Изд-во МГУ, 1993. — 304 с.
12. *Уайт Г.* География, ресурсы и окружающая среда. — М.: Прогресс, 1990. — 554 с.
13. *Полезные ископаемые Мирового океана* / Е. Ф. Шнюков и др. — 2-е изд. — К.: Наук. думка, 1979.

14. *Экономика* зарубежных стран. — М.: Высш. шк., 1990. — 478 с.
15. *Экономическая* и социальная география зарубежных стран: В 2 т. / Под ред. В. П. Максаковского. — М.: Просвещение, 1980–1981.
16. *Юрківський В. М.* Країни світу. — К.: Либідь, 1999. — 368 с.

Додаткова

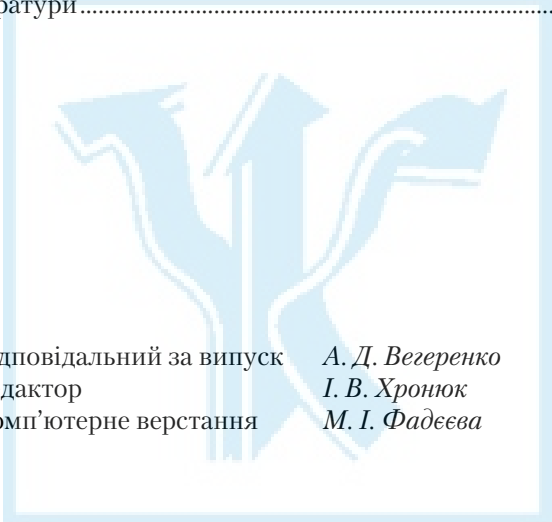
17. *Алаев З. В.* Социально-экономическая география: понятийно-терминологический словарь. — М.: Мысль, 1983. — 350 с.
18. *Брук С. И.* Население мира: Этнодемографич. справочник. — М.: Наука, 1986. — 828 с.
19. *Васильев Л. С.* История Востока: В 2 т. — М.: Высш. шк., 1998.
20. *Водные* проблемы на рубеже веков. — М.: Наука, 1999. — 800 с.
21. *Дейлі Г.* Поза зростанням: економічна теорія сталого розвитку. — К., 2002.
22. *История* Японии: В 2 т. — М.: Изд-во Ин-та востоковедения РАН, 1999.
23. *Кондратьев К. Я.* Глобальная безопасность и ее экологический компонент // Изв. Всесоюз. географ. о-ва. — 1996. — Т. 122. — Вып. 3.
24. *Латинская* Америка: Справочник / Под ред. В. В. Вольского. — М.: Политиздат, 1976. — 302 с.
25. *Линдерт П.* Экономика мирохозяйственных связей. — М.: Прогресс, 1992.
26. *Липец Б. Г., Пуляркин В. А.* География мирового хозяйства: Учеб. пособие для студ. — М., 1999. — 400 с.
27. *Людство і віра:* Навч.-метод. посіб.: У 3 т. / Авт.-уклад. Г. Щокін. — К.: МАУП, 2002. — Т. 1. — 576 с.
28. *Максаковский В. П.* Географическая картина мира: 230 “каналов углубления” к курсу “Экономическая и социальная география мира”. Ч. 1, 2: Общая характеристика мира. — Ярославль, 1998. — Ч. 1. — 320 с.; Ч. 2. — 560 с.
29. *Мировая* экономика: Экономика зарубежных стран / Под ред. В. П. Колесова. — М., 2000. — 480 с.
30. *Народы* мира: Историко-этнографич. справочник / Глав. ред. Ю. В. Бромлей. — М.: Сов. энцикл., 1988.
31. *Ростов Є. Ф.* Економіка країн світу: Довідник. — К.: Картографія, 1998. — 384 с.

32. *Скиннер М., Редферн Д., Фармер Д.* География А-Я: Словарь-справочник: Пер. с англ. — М., 1999.
33. *Страны Африки: Полит.-экон. справочник / Под ред. А. А. Громыко, Ю. С. Грядунова.* — М.: Политиздат, 1988. — 336 с.
34. *Страны и народы: Науч.-попул. географ.-этнографич., изд.: В 20 т. / Под ред. И. Т. Фролова.* — М.: Мысль, 1979–1982.
35. *Эндерс А., Квепер И.* Экономика природных ресурсов: Пер. с нем. — 2-е изд. — М., 2004.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Природні умови та ресурси країн світу”	4
Зміст дисципліни “Природні умови та ресурси країн світу”	5
Питання для самоконтролю.....	15
Список літератури.....	19

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>І. В. Хронюк</i>
Комп'ютерне верстання	<i>М. І. Фадєєва</i>

МАУП

Зам. № ВКЦ-2890

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП